

kb/

magazine van de
**nationale
bibliotheek**

Nº11 JAARGANG 4, DEC 2014

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek
van Nederland

**Regierol KB
voor openbare
bibliotheeken**

'DE KB MOET HET
NU GAAN WAARMAKEN'

p. 6

Uit de collectie
GROOT EN KLEIN
INSECTENBOEK

p. 10

Bas Savenije

'ALICE IN WONDERLAND ALTIJD
GOED BIJ REORGANISATIES'

p. 4

Vooraf

Veranderingen

1 januari 2015 gaat de nieuwe bibliotheekwet (Wsob) in en wordt de KB verantwoordelijk voor de stelseltaken in het openbare bibliotheekveld. De belangrijkste opdrachten: de verwezenlijking van een nationale digitale bibliotheek en een regierol in vraagstukken die de lokale bibliotheken overstijgen. Die taken en de mensen die ze nu uitvoeren bij andere organisaties, worden deel van de KB. Veel nieuwe KB-medewerkers dus in 2015. Eentje is al vast gekomen, Jos Debeij stelt zich in dit nummer voor.

Nieuwe taken, nieuwe mensen, nieuwe verhoudingen: wat zal dat betekenen voor de KB en voor het land? Het hoofdartikel belicht de verwachtingen die nu leven.

Nog een verandering: Algemeen Directeur Bas Savenije gaat 1 januari met pensioen. Op dit moment loopt de procedure voor zijn opvolging nog. Sectorhoofd Marketing & Diensten Lily Knibbeler neemt de functie waar. Veel wijzigingen dus, maar onze diensten gaan door.

TOPSTUK

Bandobject

Cor Aerssens (m.m.v. Cristina Balbiano d'Aramengo)

Boekbinder en dozenmaker Cor Aerssens uit Warffum maakte voor de KB een zeer ingenieuze band rond een exemplaar van Armando's kunstenaarsboek *Die Stille*. Hij noemde het een 'standing book', een constructie waarbij de band kan worden uitgevouwen tot boekensteun. Voor het boek, de extra set van de prenten (suite) en de in twee banden bijeengebonden ontwerpen, voorbeelden en schetsen, maakte de binder smetteloze dozen die in een staander kunnen worden geschoven.

Colofon

KB/magazine is een uitgave van de Koninklijke Bibliotheek. Relaties en Vrienden van de KB krijgen het blad toegestuurd. Het abonnement is gratis.

Aan dit nummer werkten mee: Marieke van Delft, Miluska Dorgelo, Marieke

van Gils (Maters & Hermensen), Frank Huysmans, Arno Kuipers, Pjotr van Lenteren (Maters & Hermensen), Jenny Mateboer, Theo de Nooij, Barbara Sierman, Rens Top, Jos Uljee.

Fotografie: Jos Uljee, Theo de Nooij, Beeldstudio KB.
Concept en vormgeving: Maters&Hermensen

Druk: Ando, Den Haag
ISSN 2211-8802

Redactieadres:
KB/magazine, Postbus
90407, 2509 LK
Den Haag

reageren@kb.nl

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek
van Nederland

kb/

Nº11

GELETTERD
LEVEN

'IK HOUD VAN ECHTE BOEKEN'

Scheidend
KB-directeur
Bas Savenije: van
Alice in Wonderland
tot filosofie
voor managers.

Pagina 4

10.

KB/collectie:
achttiende-eeuwse
insectenboeken

DE KONINKLIJKE EN DE OPENBARE

Per 1 januari gaan
de KB en de open-
bare bibliotheken
samenwerken.
De Koninklijke doet
de digitale biblio-
theek, de openbare
houdt lokaal voet aan
de grond. Wat zijn de
verwachtingen?

Pagina 6

En verder:

12. Vergeten boek
#Leeszaal
13. Els Stronks zoekt jongeren
Achter de schermen:
Digital preservation manager
15. Delpher
WO I
Column: Frank Huysmans
16. Elders

ANDERE GEZICHTEN

Het nieuwe jaar in
met een waarnemend
Algemeen Directeur
en een kwartier-
maker stafafdeling
Bibliotheekstelsel.

pagina 14

‘Ik heb gedigitaliseerd, maar eigenlijk hou ik meer van echte boeken’

Bas Savenije (1947) vertrekt als Algemeen Directeur van de Koninklijke Bibliotheek om met pensioen te gaan. De digitale bibliotheek was sinds zijn aanstelling een belangrijk onderwerp. Wat heeft deze hervormer zelf met lezen en met boeken? “Ik ben een verzamelaar, ik struin boekenstalletjes af.”

***Alice in Wonderland,*
Lewis Carroll (1865)**

“In Tallin, waar je nog veel van die prachtige boekenstalletjes op straat hebt, vond ik *Alice* in het Ests. Zo is mijn verzameling begonnen. Ik heb er nu honderdnegentien. Hier komen mijn liefde voor logica en boeken bijeen. Vooral de passage waarin de Zwarte Koningin tegen Alice zegt dat je hard moet hollen om op dezelfde plek te blijven, citeer ik graag. Die komt eigenlijk bij elke reorganisatie van pas. Sommige collega's vreesden bij mijn komst dat ik alleen maar wilde digitaliseren en niet van boeken hield. Het tegendeel is waar. Ik ben een verzamelaar.”

***De krant van Kees van Dam,*
Leonard Roggeveen (1936)**

“Deze moet ik gelezen hebben toen ik een jaar of twaalf was. We waren net van Den Haag naar Nunspeet verhuisd. Mijn vader was beroepsmilitair en kreeg daar werk. Een ontzettend moralistisch boek, maar daar herinner ik me niets van. De vader van Kees van Dam is overleden en er is geen geld meer voor school. Hij wil journalist worden, maar de plaatselijke krant vindt hem te onervaren. Dan begint hij maar voor zichzelf. Fascinerend dat dat zomaar kon. Op het gymnasium ging ik bij de schoolkrant. Ik wilde ook journalist worden.”

***In Christus' licht,*
Benedikt Baur (1956)**

“Het idee kwam op bij de pastoor. Ik kon goed leren en ik was misdienaar. Je zegt dan geen nee. Ineens zat ik ver van huis op het seminarie in Limburg. Mijn laatste drie jaar en het eindexa-

men deed ik in Heeswijk, waar je gewoon hardop mocht zeggen dat je niet het klooster in wilde. Het was een hele leuke school, met behalve een schoolkrant veel toneel en cabaret. Maar een boek mocht je pas lezen als de rector er zijn paraaf in had gezet. Deze levens van heiligen waren goedgekeurd. Ze komen bijna allemaal op een afgrijselijke manier aan hun eind.”

***Language, Truth and Logic,*
Alfred J. Ayer (1936)**

“Ik kwam als marxist uit het leger en kon het communisme net zo goed verdedigen als eerder mijn geloof. Je hebt op basis van een paar simpele vooronderstellingen overal een antwoord op. Toch klopt er iets niet. Dat ging me steeds meer fascineren. Ayer

maakte me in één klap duidelijk wat er mis is met gesloten systemen. Ik ging logica studeren en ben nog steeds dol op modellen en structuren, maar ik blijf wantrouwig. Wat dat betreft is filosofie voor bestuurders een ontzettend nuttige studie.”

***Managing Drives,*
Hans Versnel en Hans Koppenol (2002)**

“Wetenschapper worden was voor een filosoof bijna onmogelijk: je moest wachten tot er iemand doodging. Gelukkig was er in de jaren zeventig ontzettend veel aan de hand op de universiteit en kon ik een leuke baan krijgen als beleidsmedewerker en projectleider. We hadden toen geen managementboeken en moesten alles zelf bedenken. De beste strategieën ontstaan al doende en veel briljante teken- tafelideeën mislukken, hoe goed ze ook zijn. Dit is het helderste boek dat ik heb gelezen over het motiveren en overtuigen van mensen. Eindelijk snapte ik waarom sommige mensen mij niet begrepen.”

En dit koos
de KB

***40 jaar FC Utrecht: en de
historie van DOS, Elinkwijk
en Velox, Martin Donker
Ton de Ruiter en Hans van
Echtelt (2010)***

“Ik ga al sinds mijn studententijd naar het stadion Galgenwaard en heb een seizoenkaart. Voorloper DOS, toen landskampioen, heb ik in Den Haag in 1957 door ADO met 6-2 verslagen zien worden in het Zuiderpark, waar ik als jongetje naast woonde. Dat blijft een mens bij.”

SIGNAATUUR: NL 74 R 6549

***Einstein's Dreams,*
Alan Lightman (1992)**

“Als je eenmaal ergens de baas bent en eindverantwoordelijk, dan kom je erachter dat je van de ene op de andere dag nergens tijd meer voor hebt. Toch is het ontzettend belangrijk dat collega's het gevoel hebben dat ze de aandacht krijgen die ze verdienen. Ik heb twee klokken op mijn kamer, zodat ik er altijd één kan zien. Dit boek over Einstein gaat over verschillende soorten tijd. Ik heb nu wel behoefte om meer volgens mijn biologische klok te leven. Fijn dat dat straks kan.”

Bibliotheken gesteund door nieuwe wet

'WIJ ZIJN DE LEESMOTOR'

Nederland kent voor het eerst sinds de jaren tachtig weer een bibliotheekwet. De Koninklijke Bibliotheek neemt veel digitale taken op zich, lokale bibliotheken blijven plek bieden aan leners, lezers en al wie zich maar wil ontwikkelen.

Lang was er geen bibliotheekwet. De lokale bibliotheek leende boeken uit en de gemeente betaalde daar graag voor. Iedereen had hetzelfde beeld bij de rol van de bibliotheek. Toen kwam de digitalisering en daarmee de vragen: kunnen we niet beter digitaal lenen en lezen? Hoe komen we tot één nationale digitale bibliotheek? Hebben we nog een lokale bibliotheek nodig en zo ja, waarvoor? Dat dat alles nu in een wet is vastgelegd, is voor velen een opluchting.

NIEUWE GENERATIES

Op 1 januari gaat de Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen (Wsob) in. De noodzaak om tot een nationale digitale bibliotheek te komen, was de directe aanleiding voor de wet, zegt Marjan Hammersma, directeur-generaal Cultuur en Media van OCW. "Alleen zo bereiken we nieuwe generaties. We combineren met de wet de grote collectie van de KB met het grote ledenbestand en de voorzieningen van de openbare bibliotheken. Zo

hebben heel veel mensen straks toegang tot heel veel informatie."

Ook directeur van de KB Bas Savenije verheugt zich het meest op de digitale bibliotheek. "Door voort te bouwen op wat er al is, met een betere infrastructuur, kunnen leden en niet-leden straks ons materiaal makkelijker vinden. Van wat Google aandraagt, is de herkomst en betrouwbaarheid vaak niet duidelijk. Als jij naar de huisarts bent geweest en je wilt nog even nazoeken wat je mankeert, is bibliotheek.nl binnenkort een betere keus."

De KB krijgt in de ontwikkeling van de digitale bibliotheek een centrale rol. Jos Debeij is er de kwartiermaker voor de afdeling bibliotheekstelsel. "We werken aan één digitale infrastructuur en één nationale pas. De voorwaarden en spelregels daarvan staan nog ter discussie. Er

Een mijlpaal

In 2011 zet staatssecretaris Halbe Zijlstra van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de grote lijn van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen op papier. In november 2014 stemt de Eerste Kamer in met de WSOB. Een mijlpaal, zegt Marjan Hammersma, directeur-generaal Cultuur en Media van OCW. "De ontwikkelingen gaan zo snel – tien jaar geleden had ik niet kunnen denken dat ie er zou komen." Voor de KB is de wet ingrijpend. Directeur Bas Savenije: "Wij zijn er klaar voor. Per 1 januari krijgen we er taken, maar ook mensen bij. Er komt ongeveer een kwart nieuwe medewerkers bij. En ons budget wordt verdubbeld tot 100 miljoen euro. Dat biedt kansen, dat begrijpt iedereen."

komt een collectieplan om af te stemmen welke bibliotheken welke collecties hebben. Zo ontstaat een actuele collectie voor de eigen gebruikers en een complete collectie voor de gezamenlijke gebruikers. De digitale collectie wordt verder uitgebouwd en het gebruik zal groeien." Bibliotheek.nl en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) zullen per 2015 opgaan in de KB. De KB neemt dus ook organisatorische taken op zich en wordt 'verantwoordelijk voor het stelsel'. Daar vallen programma's onder zoals Boekstart en Bibliotheek op School – voor leesbevordering – die nu nog bij het SIOB zijn ondergebracht. Net als het budget voor aangepast lezen. Alle medewerkers van het SIOB verhuizen naar de KB.

MEDIAWIJS

Voor lokale bibliotheken zit de opluchting 'm niet alleen in het 'regelen' van de digitalisering. De wet geeft de bibliotheek landelijke erkenning, zegt Ap de Vries, directeur van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB). Nog liever had de VOB gehad dat de wet gemeenten zou verplichten een bibliotheek te hebben. Aan de andere kant: de wet zet de vijf functies van een bibliotheek eindelijk zwart op wit. Zoals het 'bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur'. De Vries:

"Wij zijn de leesmotor van Nederland. In Nederland zijn 1,2 miljoen volwassenen laaggeletterd: ze begrijpen niet wat ze lezen. Wij hebben daar hulpmiddelen voor. Onmisbaar als je een kenniseconomie wilt ontwikkelen." En: de bibliotheek als ontmoetingsplek. "De publieke ruimte is sterk gecommercialiseerd. De bibliotheek is dichtbij, laagdrempelig en voor de gebruiker goedkoop."

Een derde functie is het 'bieden van kennis en informatie'. "In deze tijd waarin er te véél informatie is, kan de bibliotheek mediawijs maken." Dat sluit weer aan bij de functie 'educatie'. "Een leven lang leren! Crisis op de arbeidsmarkt. Wij helpen mensen te blijven werken aan hun kennis en competenties. Veel is op internet te vinden ja, maar veel ook niet." De kenniseconomie, een leven lang leren; De Vries haakt aan bij grote thema's. "Ik zie nu eenmaal een belangrijke rol voor ons in het sociale domein, meer nog dan in het culturele." Functie vijf – laten kennis maken met kunst en cultuur – vindt hij mooi voor gemeenten waar geen andere plek voor de amateurkunst bestaat.

HARDE CIJFERS

Ankie Kessler is directeur van de Bibliotheek AanZet, een organisatie met

**JEZELF VERKOPEN
IS BETER DAN
VERPLICHTEN'**

‘VEEL IS OP INTERNET TE VINDEN, MAAR VEEL OOK NIET’

33 bibliotheken en een samenwerking met 300 scholen in 15 gemeenten onder Rotterdam. Educatie is al jaren een belangrijke taak in haar regio. “Tien procent van onze mensen werkt nu als bibliotheekconsulent op scholen. Verdwijnt er een vestiging door bezuinigingen, dan proberen wij in elk geval op school aanwezig te blijven.” Ook de andere vier functies klinken Kessler bekend, maar is het genoeg? “Mooi dat ze zijn vastgelegd, maar we moeten onze meerwaarde wel aantonen. Liefst in harde cijfers, zoals een groeiend aantal leden. Dat is wat een gemeente – die tot niks verplicht is – wil zien.”

WAARMAKEN

De grootste bedreiging voor ‘de bieb’ zijn we zelf, zegt ze. Iedereen wil wat anders, doet het op z’n eigen manier. Het is volgens Kessler dan ook goed dat de Koninklijke Bibliotheek straks ontwikkelingen zoals de digitale bibliotheek gaat oppakken. “Lokaal ondernemerschap blijft belangrijk, om de behoefte van je doelgroep te herkennen en centraal ontwikkelde diensten op maat aan te bieden. Maar het mag allemaal consistentener.”

Wat moet lokaal en wat kan landelijk? Tineke van Ham, directeur van de Rijnbrinkgroep in Overijssel en Gelderland, zit er met haar Provinciale Service Organisatie tussenin. Ze denkt dat de wet de balans wel heeft gevonden. “Je moet lokaal de vraag ophalen. Als je weet wat je nodig hebt, kun je landelijk materiaal ontwikkelen, voor leesbevordering bijvoorbeeld.” De taken van een PSO blijven in de wet overeind: logistiek (het vervoeren van bestelde media), samenhang brengen in collectiebeleid, samenwerking en innovatie bevorderen. “En we helpen landelijke projecten lokaal te implementeren.” Van Ham verwacht veel van de ontwikkelingen op digitaal gebied, die de KB nu gaat leiden. “Het duurde steeds zo lang voordat dingen voor lokale bibliotheken te gebruiken waren. De grote KB moet het nu gaan waarmaken.”

ZWIEPER

De wet neemt niet alle zorgen weg. Afgezien van de eerste wenperiode van ‘wie doet wat’ en ‘luistert de KB wel goed naar wat de openbare bibliotheken willen’, is er de angst dat gemeenten blijven bezuinigen.

Wat wordt de opdracht voor bibliotheken? De Vries: “De KB moet de innovatie een zwieper gaan geven, en de lokale bibliotheken moeten hun ledenaantallen vergroten.” Debeij: “Samenwerking is het devies. Tussen KB en openbare bibliotheken, en lokaal met bijvoorbeeld scholen en peuterspeelzalen. Ik denk dat bibliotheken zichzelf beter kunnen verkopen, met alle landelijke producten en diensten als bouwstenen voor hun dienstverlening. Dat werkt altijd beter dan verplichten.”

Ankie Kessler hoopt op keuzes. “De bibliotheek staat voor ingrijpende beslissingen. Alle vijf de functies goed uitvoeren is voor kleine gemeenten bijna onbetaalbaar. Voor een aantal bibliotheken worden komende jaren hoe dan ook ongemeen spannend.”

NEDERLANDSE BIBLIOTHEKEN IN CIJFERS

160
bibliotheek-
organisaties

± 1.100
vestigingen

3.970.000
leden (in 2012)

34.000.000
boeken in
bibliotheken

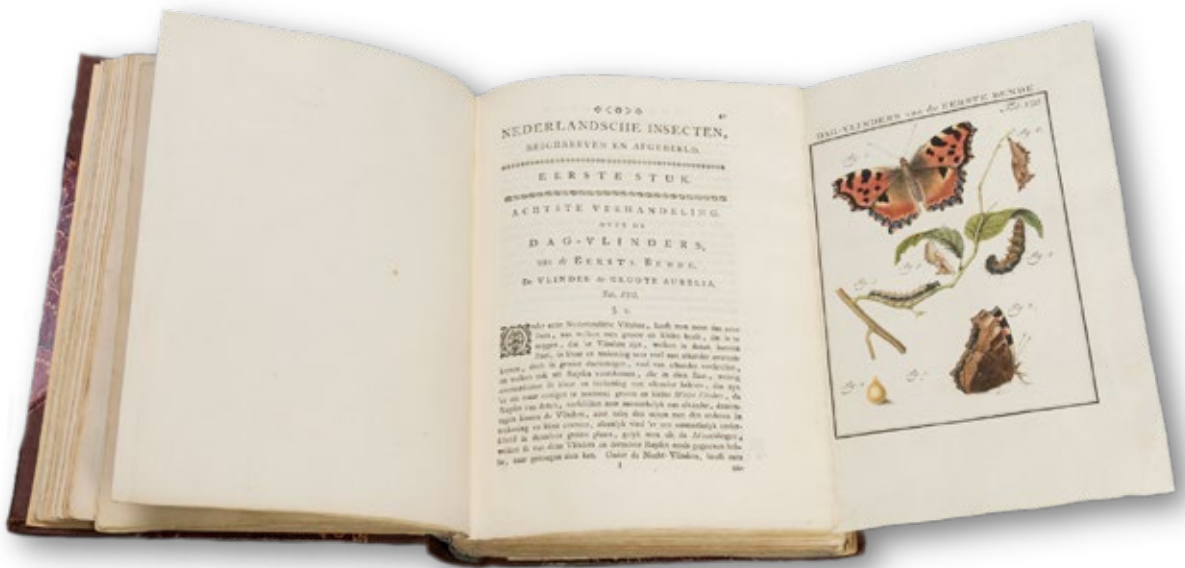
7.000
e-boeken te leen

150.000
bestellingen per
jaar uit andere
vestigingen

1.000.000
uitleningen
per jaar

De minstgeachte schepselen

De KB bezit ruim 200.000 oude drukken over allerlei onderwerpen. Dit najaar heeft één van de prachtwerken uit deze collectie – *Nederlandsche Vogelen* – volop in de belangstelling gestaan. Maar er zijn veel meer boeken met prachtige platen, al dan niet met de hand ingekleurd. Zoals boeken over de 'minstgeachte schepselen' ofwel de insecten. In de achttiende eeuw was dit een geliefd onderwerp bij natuuronderzoekers. Insecten zijn namelijk klein en gemakkelijk te verzamelen en te kweken.

[Signatuur: KW 555 E 5: 1]
J.C. Sepp, *Beschouwing der wonderen Gods, in de minstgeachte schepselen. Of Nederlandsche insecten. Of*
Nederlandsche insecten.
Dl. 1: Amsterdam (ca. 1765).

Jan Christiaan Sepp en zijn vader maakten prachtige gravures met beschrijvingen van insecten. Die verspreiden zij onder vrienden. Hierdoor besloot Sepp om uitgever te worden. Zijn bedrijf werd de belangrijkste uitgever van natuurhistorische prachtwerken in Nederland in de tweede helft van de achttiende eeuw.

[Signatuur: KW 1041 B 35]
 M.S. Merian,
*Metamorphosis insectorum
 Surinamensium. Ofte
 Verandering der Surinaamsche
 insecten. Amsterdam (1705).*

De Duitse kunstenaressen Maria Sibylla Merian was een bijzondere dame. Zij verliet haar man, vestigde zich met haar dochters in Nederland en trok later naar Suriname. Van jongs af aan was ze geïnteresseerd in insecten. Zij was de eerste die de insecten tekende samen met de plant waarop ze gedijen, zoals in dit geval de rups en vlinder die ze bij een rijpe ananas vond.

[Signatuur: KW 292 B 40]
 A.J. Rösel van Rosenhof,
De natuurlyke historie der insecten.
 Haarlem/Amsterdam (1765-1787).

Geïnspireerd door Merian besloot de Duitse kunstenaar August Johan Rösel van Rosenhof een overzicht te maken van alle insecten in Duitsland. Het boek verscheen in afleveringen en werd later vertaald in het Nederlands. De metamorfose van rups tot vlinder wordt steeds gedetailleerd getoond en beschreven.

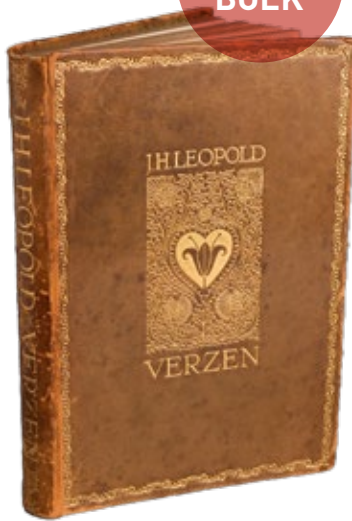

In KB/magazine besteden we aandacht aan een vergeten publicatie uit de KB-collectie.
Dit keer: Verzen van J.H. Leopold. Rotterdam, W.L. & J. Brusse, 1913 [= 1914].

Verzen van J.H. Leopold.

De dichter Leopold werd bewonderd door zijn collega's, zoals Willem Kloos, Herman Gorter, J.C. Bloem, A. Roland Holst en M. Nijhoff. Zijn invloed op de Nederlandse dichtkunst is dan ook groot geweest. Maar het Nederlandse publiek heeft hem pas na zijn dood leren kennen, toen meer publicaties en herdrukken verschenen. De zevendelige wetenschappelijke editie die tussen 1983 en 1985 verscheen was een enorme stimulans voor onderzoek naar zijn werk. Nog altijd spreken zijn prachtige verzen ons aan.

VERGETEN
BOEK

'O, Als ik dood zal, dood zal zijn
kom dan en fluister, fluister iets liefs
mijn bleeke oogen zal ik opslaan
en ik zal niet verwonderd zijn.

En ik zal niet verwonderd zijn;
in deze liefde zal de dood
alleen een slapen, slapen gerust
een wachten op u, een wachten zijn.'

#Leeszaal

In elk KB/magazine laten we een bezoeker aan het woord.

Dit keer: *Joop Bom*, student Kunst en Cultuurwetenschappen aan de Open Universiteit

DEN HAAG, LEESZAAL VAN NEDERLAND, DINSDAG 16 SEPTEMBER 2014, 10.30 UUR

Joop Bom werkte de afgelopen periode vooral aan zijn scriptie 'De Eerste Wereldoorlog en de wijsbegeerte van Nietzsche'. Die is nu bijna af. "Ik heb ook filosofie gestudeerd" vertelt hij. "Mijn vakgebied is eigenlijk economie en bedrijfskunde. Maar ik ben ook geïnteresseerd in het expressionisme. Door mijn kennis van de filosofie en Nietzsche kijk ik met andere ogen naar het expressionisme. Ik herken bepaalde denkbeelden.

Weet je waarom ik hier zo graag kom? Je kunt hier zo goed rustig werken, je komt gelijkgestemden tegen en ik kan voor advies bij de medewerkers terecht." De aanwezigheid van anderen die serieus aan het werk zijn heeft voor Joop toegevoegde waarde. "Het is hier ook een ontmoetingsplek. Er komen studiegenoten van de Open Universiteit of andere gelijkgestemden. Zij overleggen met elkaar en wisselen ervaringen uit. De KB heeft bijna alle boeken die ik nodig heb. De computer bij de KB gebruik ik om in de grote brij aan informatie over filosofie, geschiedenis en kunst te zoeken naar kwaliteit."

Els Stronks zoekt jongeren

Historisch letterkundige prof.dr. Els Stronks onderzoekt dit najaar verzamelingen gedigitaliseerde Nederlandstalige teksten, op zoek naar denkbeelden over jongeren tussen 1500 en 1800. Zij doet dit als fellow verbonden aan de KB en het Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Science (NIAS); de tweede fellow die digitale bestanden als onderzoeksobject gebruikt. Prof. Stronks zal vooral teksten in Delpher, de Liederbank van het Meertens Instituut en de DBNL, Digitale

Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren onderzoeken. Met verschillende tools analyseert ze grote hoeveelheden teksten om te zien welke denkbeelden over jongeren en hun cultuur die bevatten. Vond men jongeren bijvoorbeeld heel erg 'mondig', wat buitenlanders vaak opmerkten? En verschilden die teksten voor de jeugd significant van teksten gericht op volwassenen? Aan het NIAS bewerkt prof. Stronks haar resultaten. Zij publiceert tijdens haar onderzoek wekelijks een blog en presenteert haar bevin-

dingen in een publiekslezing op 14 januari 2015 in de KB. Informatie daarover vindt u binnenkort op de KB-website.

<http://blog.kb.nl/onderwerp/els-stronks>

ACHTER DE
SCHERMEN

'DIGITAAL BEWAREN MOEILIJKER DAN JE DENKT'

Hoe kunnen we digitale bestanden duurzaam toegankelijk houden? En wat is dat eigenlijk? Volgens Barbara Sierman, 'digital preservation manager', betekent 'duurzame toegang' dat je er voor moet zorgen dat niet alleen wij nu, maar over honderd jaar ook onze achterkleinkinderen zulke bestanden net zo kunnen gebruiken: ze lezen, bekijken, erop klikken, ernaar luisteren. Wie nog vindt, zal begrijpen hoe lastig dat is. Aan welke voorwaarden moet het bedrijfsproces voor digitale duurzaamheid voldoen? Barbara houdt zich al een jaar of tien hiermee bezig. Wat voor hardware, software en welke formaten hebben zich al wereldwijd in de praktijk bewezen? Zij publiceert hier regelmatig over en droeg bij aan ISO-standaarden. Voor afdelingen die met digitale bestanden werken, onderzoekt zij welke risico's daaraan kleven en adviseert ze over een geschikte aanpak. Zo is Barbara zowel conceptueel als praktisch, intern als (inter)nationaal bezig.

<http://researchkb.wordpress.com/>

ANDERE GEZICHTEN

De eerder aangekondigde pensionering van Algemeen Directeur Bas Savenije gaat per 1 januari in. Integratie van nieuwe taken en medewerkers wil hij graag overlaten aan zijn opvolger. Zolang de opvolgingsprocedure niet is afgerond, neemt Lily Knibbeler het directeurschap waar. Een echt nieuw gezicht voor de KB is dat van Jos Debeij, de kwartiermaker voor de stafafdeling Bibliotheekstelsel. Iets over hen drieën leest u hier.

Bas Savenije vertrekt per 1 januari 2015

Dit voorjaar heeft Bas Savenije, Algemeen Directeur van de KB, aangegeven dat hij liefst per 1 januari 2015 wilde vertrekken. Het Algemeen Bestuurscollege (ABC) is toen de procedure voor zijn opvolging gestart, die bij het ter perse gaan van dit nummer nog niet is afgerond. Per 1 januari zal de KB-organisatie echter flink veranderen, door de komst van taken voor de OB-sector en de mensen die deze taken uitvoeren. Daarom heeft Bas besloten toch per die datum te vertrekken, omdat dit volgens hem het beste moment is. De integratie van nieuwe taken en medewerkers laat hij aan zijn opvolger over en zelf gaat hij meer leven volgens zijn 'biologische klok'.

Zie ook *Leven in letters*, pagina 4

Lily Knibbeler waarnemend Algemeen Directeur

Het Algemeen Bestuurscollege van de KB heeft Lily (dr. E.J.B.) Knibbeler per 1 januari 2015 benoemd als waarnemend Algemeen Directeur, totdat in de opvolging van Bas Savenije is voorzien. Lily Knibbeler werkt vanaf 2008 bij de KB, en is sinds 2012 hoofd van de sector Marketing & Diensten. Gedurende deze waarnemingsperiode wordt Lily op haar beurt vervangen als sectorhoofd M&D door Hildelies (dr. H.A.) Balk-Pennington de Jongh, die momenteel hoofd is van de afdeling Onderzoek.

Jos Debeij kwartiermaker stafafdeling Bibliotheekstelsel

Jos Debeij is dit najaar begonnen als hoofd van de stafafdeling Bibliotheekstelsel (i.o.). Hij komt van de Openbare Bibliotheek Deventer, waar hij tot 1 oktober directeur was. In de KB is hij als het ware het eerste OB-bruggenhoofd. Wat gaan hij en de stafafdeling nu eigenlijk doen? "De rol van de stafafdeling is te vergelijken met de programmeur van een theater. Er moet een goed programma komen, met goede afspraken met alle betrokken, intern en buitenshuis. Maar de programmeur produceert zelf niet en staat ook niet op het podium." Aldus Jos over de stafafdeling Bibliotheekstelsel, die per 1 januari van start gaat in de KB. Voor 2015 wil hij alle bestaande programma's en activiteiten in beeld

gebracht hebben, en proberen verbindingen aan te brengen tussen wat in de OB-sector al gebeurt en dat wat in de KB ontwikkeld is. U hoort volgend jaar ongetwijfeld meer over alle veranderingen.

Delpher één jaar

In dit jaar hebben we hard gewerkt om vragen van klanten en problemen in het systeem op te lossen. De site met gedigitaliseerde teksten is makkelijker te doorzoeken en is nu ook goed te gebruiken op mobiele apparaten. En er komen meer teksten bij in december. Nieuwsgierig? Zie www.delpher.nl

Eerste Wereldoorlog in Nederland

Van 2014 tot 2018 is het honderd jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog woedde. De KB besteedt in deze vier jaar extra aandacht aan deze gruwelijke oorlog, die zijn sporen overall in Europa heeft nagelaten. Ook in Nederland dat officieel neutraal was. Koningin Wilhelmina refereerde in haar troonrede van 1914 uitgebreid aan de oorlog en noemde de 'ongekende moeilijkheden en gevaren' voor de Nederlandse scheepvaart en visserij. Tot november 2018 plaatst de KB regelmatig artikelen over de gevolgen van WO1 voor Nederland. Die zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op gedigitaliseerde kranten en tijdschriften die via Delpher.nl te raadplegen zijn, aangevuld met andere bronnen uit onze collectie.

www.kb.nl/wol

Column

IN DE VOETSPOREN VAN MOLHUYSEN

We schrijven 1921. Na decennia van parlementair gesteggel komt er een regeling voor Rijkssubsidie aan openbare bibliotheken door de Tweede Kamer. Als een bibliotheek aan zekere kwaliteitsnormen voldoet en de gemeente haar al subsidieert, legt het Rijk er wat geld bij. De Centrale Vereeniging van Openbare Leeszalen en Bibliotheken benoemt een inspecteur. Vanaf het begin tot zijn dood in 1944 is dat dr. P.C. Molhuysen, directeur der Koninklijke Bibliotheek. In de KB-directie hangt zijn portret: een wat steile, nors kijkende en weinig levensvreugde uitstralende ambtenaar. Onder zijn verantwoordelijkheid krijgen niet alleen de algemene, maar zelfs de Rooms-Katholieke en Christelijke Leeszalen en Bibliotheken het predicaat Openbaar. Ietwat intern tegenstrijdige constructies waren dat, die R.K.O.L.B. en C.O.L.B. Want je bent óf verzuild óf je bent het expliciet niet. De nieuwe Bibliothekwet maakt van de Koninklijke Bibliotheek een landelijke regisseur in het stelsel van openbare bibliotheken. Daarmee treedt de toekomstige opvolger van KB-directeur Bas Savenije in zekere zin in de voetsporen van Molhuysen. Gezocht: een guitig voorkomen en een gulle lach.

Frank Huysmans (1970) is communicatie- en informatiewetenschapper en zelfstandig onderzoeker, adviseur en auteur bij WareKennis in Den Haag. Huysmans is daarnaast bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, met speciale aandacht voor het openbaar bibliotheekveld.

Dixitque dominus fiat lux et facta est lux et dividat dies ac noctes et illuminet terram. *lūmāre mū' ut pōt nocti* *lūmāre* *ma' ut pōt diei*

Gen. j. *Et dens et nocte ne et ves*

dividit diem et facta est una et dies quartus

dies *Tag*

Dixitque dominus congregentur aquae in unum et appareat siccitas terrae. *Gen. j.*

ELDERS

In Elders tonen we schatten uit andere bibliotheken. Dit keer Velislav's Bible (1325-1349), van de Nationale Bibliotheek van de Tsjechische Republiek in Praag.

De prachtige bijbel vertelt in 747 gekleurde pentekeningen op perkament het verhaal van het Oude en Nieuwe Testament. Verschillende kunstenaars verbeelden de schepping van de wereld (te zien op de afbeelding), de daden van de apostelen, de Apocalyps en het leven van Christus. Het boek sluit af met het beeldverhaal over de Tsjechische patroonheiligen Wenceslas en Ludmilla.